

वृक्षारोपण, संगोपन आणि वन व वन्यजीवांचे
संरक्षण व संवर्धनासाठी " महाराष्ट्र हरित सेना"
निर्माण करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : साववि-२०१६/प्र.क्र.१६६/फ-११
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : ०४ जानेवारी, २०१७.

वाचा:- १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक-साववि-२०१६/प्र.क्र.१३१/फ-११, दि. ३१.०३.२०१६.
२) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक-साववि-२०१६/प्र.क्र.८०/फ-११, दि. १०.१०.२०१६.

प्रस्तावना:-

राज्यामध्ये १ जुलै, २०१६ रोजी जनतेच्या सहभागाने एकाच दिवशी २ कोटी वृक्ष लागवण्याचे उद्दीष्ट सहज ओलांडले गेले. प्रत्यक्षात एकाच दिवशी २.८३ कोटी वृक्ष लागवड झाली. "लिम्का बुक ऑफ रेकॉर्ड" या संस्थेने या आगळ्या-वेगळ्या आणि नाविन्य कार्यक्रमाची दखल घेतली आहे. सर्व क्षेत्रातील लोकांच्या प्रामाणिक, आणि स्वयंस्फूर्तीने केलेल्या कामामुळे हे यश संपादन करता आले.

२. जागतिक तापमानातील वाढ आणि ऋतू बदल या पार्श्वभूमीवर आणि राज्यातील वनक्षेत्र २०% वरून ३३% पर्यंत नेण्याचा भाग म्हणून, वृक्षारोपणाची गती तुटू न देता, त्यामध्ये सातत्य ठेवावे, असा निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्यानुसार पुढील ३ वर्षात ५० कोटी वृक्षारोपणाचे उद्दीष्ट ठरविण्यात आले आहे. त्याबाबत संदर्भ क्रमांक-२ येथील दिनांक १०.१०.२०१६ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये कृती कार्यक्रम तयार करून अंमलबजावणी करण्याबाबतच्या आवश्यक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. त्यामध्ये शासनाच्या सर्व विभागांचा समावेश आहे.

३. नियोजित ५० कोटी वृक्षारोपणाचा व संगोपनाचा कार्यक्रम लोकसहभागाद्वारे जन चळवळीत रुपांतरीत करून यशस्वीरित्या राबविण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात लोकांनी सहभागी होणे गरजेचे आहे. यासाठी "महाराष्ट्र हरित सेना" स्थापित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

४. त्या अनुषंगाने महाराष्ट्र हरित सेनेचे सदस्य नोंदणी करण्यासाठी greenarmy.mahaforest.gov.in या संकेतस्थळाची निर्मिती करण्यात आली आहे. या संकेतस्थळावर दिनांक ३१.०३.२०१७ पर्यंत किमान १ कोटी लोकांनी स्वयंस्फूर्तीने स्वयंसेवक म्हणून या उपक्रमाचे सदस्य म्हणून नोंदणी करावी, असे अपेक्षित आहे.

५. वरील सर्व बाबी विचारात घेवून, तसेच वृक्ष लागवडीच्या कार्यक्रमांतर्गत प्रत्येक नागरीकास सहभाग घेता यावा यासाठी राज्यात "महाराष्ट्र हरित सेना" स्थापन करण्याबाबतचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय :-

प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या बाबी विचारात घेवून "महाराष्ट्र हरित सेना" हा उपक्रम राज्यात सुरू करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे. हरित सेनेमध्ये राज्यातील प्रत्येक नागरीकास भाग घेण्याची संधी उपलब्ध होणार आहे. ज्या नागरीकांना वृक्ष लागवड व संगोपन, वन्य, वन्यजीव, वनीकरण, निसर्ग, पर्यावरण, जैवविविधता इत्यादींचे संरक्षण व संवर्धन इत्यादी क्षेत्रात विशेष प्रेम, रस व आवड आहे, अशा व्यक्ति वैयक्तिक किंवा सामूहिक जसे शासकीय व निमशासकीय अधिकारी/कर्मचारी, विविध अशासकीय संस्था, स्वयंसेवी/सहकारी संस्था/शैक्षणिक संस्था/औद्योगिक/खाजगी संस्थांचे कर्मचारी, व्यावसायिक, जेष्ठ नागरिक, शेतकरी, महिला, शालेय/महाविद्यालये/विद्यापीठामधील विद्यार्थी, एन.सी.सी./एन.एस.एस./स्काउट आणि गाईडचे विद्यार्थी इत्यादी हरित सेनेचे सदस्य होवू शकतील.

२. महाराष्ट्र हरित सेना सदस्य होण्यासाठी एन.एस.एस. मधील चर्चा मंडळातील माजी सदस्यांचा सहभाग घेण्यात यावा. वन विभाग व एन.एस.एस. यांच्या एकत्रित सहभागातून पर्यावरण संरक्षण व संवर्धनामध्ये प्रभावीरित्या अंमलबजावणी करण्यात यावी.
३. अशा व्यक्ति व संस्थांनी www.greenarmy.mahaforest.gov.in या संकेत स्थळावर नोंदणीसाठी आवश्यक माहिती भरावी. तसेच वन व संबंधित क्षेत्रात काम करणेबाबत विहित नमून्यात जोडलेल्या शपथपत्रानुसार कार्यवाही करण्यास अनुमती असल्याचे स्वीकृत केल्यास नोंदणीपत्र सिस्टिम तयार होवून ई-मेल किंवा एसएमएस वर पाठविले जाईल.
४. त्याचप्रमाणे फेसबुकद्वारे महाराष्ट्र हरित सेनेचे सदस्य होण्याबाबतची संगणकीय सुविधा प्रणाली अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (माहिती तंत्रज्ञान व धोरण), नागपूर यांच्यामार्फत विकसित करण्यात येत आहे. त्याचा देखील फायदा नोंदणी करणाऱ्यासाठी घेता येईल.
५. नागरिकांनी किंवा संस्थांची नोंदणी करण्यासाठी त्यांचे संपूर्ण नाव, पत्ता व ओळखपत्र म्हणून आधारकार्ड, पॅनकार्ड, वाहतूक परवाना, मतदान ओळखपत्र इत्यादीपैकी कोणताही एक दस्तऐवज संकेतस्थळावर अपलोड करावा. तसेच संबंधितांचे आवडीचे क्षेत्र जसे वृक्षारोपण व संगोपन, पक्षी वा वन्यजीव निरीक्षण, निसर्ग, पर्यावरण संरक्षण, जंगल निरीक्षण, पर्यावरण जनजागृती इत्यादीबाबत माहिती अपलोड करण्यात यावी.
६. नोंदणीकृत झालेल्या व्यक्ती किंवा संस्था यांचेशी ई-मेल, एसएमएसद्वारे संपर्क साधून अशा नोंदणीकृत व्यक्ति किंवा संस्था यांना वन विभागामार्फत त्यांचे क्षेत्रात दर महिन्यात आयोजित केलेल्या कार्यक्रमात सहभागी करून घेण्यात यावे. त्यामुळे त्यांचे क्षेत्रात वृक्षारोपण व संगोपन, वन, वन्यजीव, जैवविविधता, निसर्ग व पर्यावरणाशी निगडित विविध कार्यक्रम तसेच उपक्रमात त्यांचा सक्रीय सहभाग राहील.
७. जे नागरीक किंवा संस्था वर्षभर विविध कार्यक्रम वा उपक्रमात हिरिरीने व सक्रियपणे भाग घेतील त्यांची विशेष दखल घेवून असे नागरीक व संस्थांमधील स्वयंसेवकांना वनक्षेत्र, अभयारण्य, व्याघ्र प्रकल्प इत्यादींमध्ये लागणाऱ्या प्रवेश शुल्कात सवलत देण्याची बाब विचाराधीन असून, त्याबाबतच्या सूचना यथावकाश निर्गमित करण्यात येतील.
८. महाराष्ट्र हरित सेनेमध्ये नोंदणी केलेल्या सदस्यांना ग्रीन सोलजर (Green Solider) हा हुद्दा देवून शासनाच्या महत्वाकांक्षी प्रकल्पात समाविष्ट करून घ्यावे. तदनंतर त्यांचे कार्याचे मुल्यमापन करून संरक्षण दलातील हुद्द्यांप्रमाणे त्यांना ग्रीन लेफ्टनंट (Green Lieutenant), ग्रीन कॅप्टन (Green Captain), ग्रीन मेजर (Green Major), ग्रीन कर्नल (Green Colonel), ग्रीन ब्रिगेडीअर (Green Brigadier) असे हुद्दे ग्रामपंचायत, तालुका, जिल्हा व विभागीय स्तरावर देण्यात यावेत.
९. जिल्हास्तरावर वन विभागाचे उपवनसंरक्षक, विभागीय वन अधिकारी, सामाजिक वनीकरण विभागाचे अधिकारी हे महाराष्ट्र हरित सेनेमधील सक्रीय नागरिक व स्वयंसेवकांचे, वर्षभरातील कामकाजाच्या दस्तऐवजांची छानणी करून, पात्र असलेल्या व्यक्ति, संस्था व संस्थांचे सभासद/स्वयंसेवक यांना प्रमाणपत्र देतील. तालुकास्तरावर सामाजिक वनीकरण विभागाकडील संबंधित अधिकारी महाराष्ट्र हरित सेनेच्या स्वयंसेवकांकरीता समन्वयकाची भूमिका बजावतील.

१०. दर महिन्यात आयोजित केलेले कार्यक्रम वा उपक्रम याबाबतची प्राप्त माहिती उपसंचालक (सामाजिक वनीकरण) ह्यांनी संबंधित मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक) ह्यांचेद्वारे संकलीत करून, प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, (सामाजिक वनीकरण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेकडे पाठवावी. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे संबंधित अहवाल समीक्षा करण्यासाठी प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचेकडे सादर करतील. अंतिमतः दर तीन महिन्यांनी प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), म.रा. नागपूर यांनी समीक्षाकृत अहवाल शासनास सादर करावा.

११. या योजनेचे लक्ष्य गाठण्याकरिता व लोकसहभाग वाढवून वृक्ष लागवडीस प्रोत्साहन देण्यासाठी राज्यस्तरावर, विभागीय स्तरावर, जिल्हास्तरावर प्रसिध्दी साहित्य, दूरदर्शन, आकाशवाणी, सोशल मिडियाद्वारे व्यापक प्रमाणात प्रसिध्दी करण्यात यावी.

१२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संकेतांक २०१७०२०८१६२०५७१५१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डी. एल. थोरात)
सह सचिव (वने)

- प्रत:-
- १) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
 - २) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (सामाजिक वनीकरण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
 - ३) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
 - ४) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक तथा व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ मर्यादित, नागपूर.
 - ५) अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (माहिती तंत्रज्ञान व धोरण), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
 - ६) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (संशोधन, शिक्षण व प्रशिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
 - ७) सर्व अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक), महाराष्ट्र राज्य.
 - ८) सर्व अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य.
 - ९) सर्व मुख्य वनसंरक्षक.
 - १०) सर्व उपसंचालक (सामाजिक वनीकरण).
 - ११) सर्व वनसंरक्षक.
 - १२) सर्व सहसचिव/उपसचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
 - १३) निवडनस्ती.